

Ο αφρός του ωκεανού¹ Μάρως Βαμβουνάκη

Εισαγωγή

Γυναίκα-συγγραφέας ίσον μαχόμενη φεμινίστρια;!

Το ότι είμαι μια γυναίκα-συγγραφέας, δημιουργεί στους άλλους, συχνότατα, την βιαστική πεποίθηση ότι πρέπει ασφαλώς να είμαι και μια μαχόμενη φεμινίστρια. Με καλούν σε εκπομπές επετειακές, μου θέτουν ερωτήσεις που αποζητούν πολεμοχαρείς απαντήσεις κι όλο με περιμένουν, κάπου, ν' αναπτύξω το πόσο αδικημένο είναι το φύλο μου. Στις αρχές του φετινού καλοκαιριού, βρέθηκα προσκεκλημένη στη Βαρκελώνη να πάρω μέρος με μια ομιλία μου στο 2ο Διεθνές Συνέδριο Γυναικείας Λογοτεχνίας.

Παρά το ότι, τέτοιες εκδηλώσεις σε γκέτο (γυναίκες μονάχα), με βάζουν σε υποψίες και παρά το ότι το θέμα της ομιλίας που μου δόθηκε όπως θα πω παρακάτω, ήταν εξοργιστικά χαζό, υπέκυψα στα πολύ ευγενικά γράμματα της Ισπανίδα οργανώτριας και στη σαγήνη της Ισπανίας κι είπα να πάω και να δοκιμάσω την τύχη μου.

Θερινή Βαρκελώνη!

Η θερινή Βαρκελώνη, νοσταλγός, ξαπλώνει με ηδυπάθεια σε περασμένα μεγαλεία. Το πανύψηλο άγαλμα του Χριστόφορου Κολόμβου δείχνει πάντοτε προς την αινιγματική, ένδοξη θάλασσα και τα κτίρια του Γκάουντι ανυψώνουν προς τον ουρανό προσευχές νέας αισθητικής. Το δειλινό, ο κόσμος σεργιανίζει πάνω-κάτω στη Ράμπλας και τα περίπτερα ξεχειλίζουν από σημαίες της «Μπάρτσα», κλουβιά με εξωτικά πουλιά, κασέτες του Ντομίνγκο και του Καρέρας.

Φεμινιστικό Συνέδριο

Το φεμινιστικό συνέδριο στεγάζεται στα τεράστια Μεσαιωνικά ναυπηγεία της προκουμαίας και το βήμα των ομιλητριών είναι τοποθετημένο κάτω ακριβώς απ' την κοκκινόχρυση πλώρη της караβέλας «Σάντα Μαρία». Όλη η εκδήλωση υποστηρίζεται και ενισχύεται από το Δημαρχείο της Βαρκελώνης, απ' το Ισπανικό Υπουργείο Πολιτισμού, απ' τη Νομαρχία Καταλανίας, το Ινστιτούτο Γυναικών, το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών κ.α. Είναι εξαιρετικά οργανωμένη και οι ομιλίες μεταφράζονται σε τρεις γλώσσες ταυτόχρονα.

Προσφέρει έκθεση γυναικείου βιβλίου, συναυλίες γυναικών, εκθέσεις ζωγραφικής, φωτογραφίας κ.α. Προβάλλεται απ' την τηλεόραση και τον Τύπο. Απ' τη στιγμή που μια διεθνής μεγάλη συνάντηση περιβάλλεται με τόση επισήμότητα είναι φυσικό οι απαιτήσεις σου για το περιεχόμενό της να πολλαπλασιάζονται, η προσοχή σου για το κύρος όσων ακούγονται να οξύνεται.

Ατμόσφαιρα μάχης

Εδώ, αμέσως αισθάνεσαι πως ένας πολυπληθής, πολύγλωσσος γυναικόκοσμος έχει κινητοποιηθεί δυναμικά και παίρνει θέση μάχης. Κι όπως κάθε μάχη προϋποθέτει εχθρό, εδώ ο εχθρός είναι βέβαια ο άντρας. Οι εισηγήσεις, οι συζητήσεις, οι δηλώσεις, ο τόνος της φωνής ακόμα και το ντύσιμο και ο αέρας των περισσότερων συνέδρων διακηρύττουν το γενικό αίτημα: Ο άντρας είναι ον μισητό κι επίφοβο, ελάτε να χτίσουμε ένα κόσμο γυναικείο!

Νησίδες υγείας

Μέσα σε τούτη την εκρηκτική ατμόσφαιρα, σα νησάκια υγείας και ανθρωπιάς, στέκουν οι εμφανίσεις γυναικών του τρίτου κόσμου, Αφρικανές, Ινδιάνες, Ασιάτισσες, που προβάλλουν σπαραχτικά τη λαχτάρα των βασανισμένων λαών τους για απλή, ανθρώπινη δικαιοσύνη.

Εμπαθής αγώνας για επιβολή ισχύος

Όμως οι γυναίκες της κορεσμένης και κουρασμένης Δύσης, με θεοποιημένο το πανταχού παρόν ΔΙΚΑΙΩΜΑ, αγωνίζονταν με εμπάθεια για την επιβολή ισχύος τους. Όχι, το ζητούμενο σ' αυτή την εκδήλωση, δεν ήταν η γνώση κι η βελτίωση των σχέσεων του αιώνιου ανδρόγυνου, το ζητούμενο ήταν η ανάδειξη του φύλου τους σε κυρίαρχο. Η αναγνώριση της γυναίκας σαν εξυπνότερης, σαν δικαιότερης, σαν αισθαντικότερης φύσης που, μέχρι τώρα, ο εκμεταλλευτής άντρας κακοποίησε άγρια. Ρηχά τσιτάτα που, πιστεύω, στην Ελλάδα θα ακούγονταν σαν παρωχημένες γραφικότητες.

¹ Ομιλία της Μάρως Βαμβουνάκη στο 2ο Διεθνές Συνέδριο Συγγραφέων Γυναικών. Βαρκελώνη 23.6.1990
1η δημοσίευση «Σύναξη» 36ο τεύχος, Οκτώβριος – Δεκέμβριος 1990

Οι ανακοινώσεις και οι συζητήσεις προχώρησαν στο σημείο ν' ακουστεί απ' την Ρωσίδα εκπρόσωπο πως, αν η Κομμουνιστική Επανάσταση έφτασε στα «έκτροπα που την απομυθοποιούν»², αυτό οφείλεται στο ότι την διαχειρίστηκαν άντρες!

Υποκατάστατο του άντρα;!

Όμως, σ' έναν κόσμο όπου από το ζευγάρι διαγράφεται ο αντρικός πόλος, είναι επακόλουθο ο πόλος τούτος ν' αναζητά υποκατάστατα. Το λεσβιακό κίνημα μέσα στο συνέδριο ήταν αεικίνητο. Δεν μπόρεσα να καταλάβω το εύρος του, όμως η δραστηριότητά του ήταν επίμονη και συχνά, καταλυτική.

Γυναίκες πολλές που μιμούνται τους άντρες, κυκλοφορούσαν παντού και μοίραζαν διακηρύξεις, προσκλήσεις για ειδικές συγκεντρώσεις σε στέκια, διαφημίσεις για ειδικά βιβλία και περιοδικά, προκαλώντας ένταση και σύγχυση για τους στόχους των εργασιών, σε όσες έφτασαν ως τη Βαρκελώνη καλοπροαίρετα και με αγωνία για τις ανθρώπινες σχέσεις.

Χαζός ο τίτλος ομιλίας

Από μήνες πριν, μου είχαν ζητήσει να κάνω μια ομιλία με τον απαράδεκτο τίτλο, «Σεξουαλικότητα, τι θέλουν οι σημερινές γυναίκες;» Αν τελικά τον αποδέχθηκα ήταν ακριβώς γιατί ήθελα να πάω και να πω πως τούτος ο τίτλος είναι απαράδεκτος και κουτός. Ορίστηκε να εμφανιστώ την τελευταία μέρα των εργασιών μαζί με την Αυστραλέζα εκδότρια Σούζαν Χόθορν, την γνωστή Αγγλίδα συγγραφέα Άντζελα Κάρτερ και την Ισπανίδα κοινωνιολόγο Ραχήλ Όσμπορν.

Ελπίζω η ομιλία μου ν' αγγίξει καρδιές και άλλων γυναικών

Μετά από την δυναμική κατάθεση της Αυστραλέζας ότι οι ερωτικές σχέσεις θυμίζουν κατά κανόνα σχέσεις Χασάπη-Σφαγαίου, όπου χασάπης είναι ο άντρας, μετά την επισήμανση της Αγγλίδας συγγραφέως ότι, δεν πρέπει να εμπιστευόμαστε εκείνο το γνωστό «αντρικό» παραμύθι, «Η Πεντάμορφη και το Τέρας» διότι το τέρας ποτέ δεν γίνεται τελικά πρίγκιπας με την αγάπη της αγαθής πεντάμορφης, θέλω να ελπίζω, πως η ομιλία η δικιά μου που ακολουθεί, δεν εκπροσωπεί μονάχα εμένα αλλά αγγίζει τις ευαισθησίες και τους καημούς κι άλλων γυναικών. Γυναικών της δικιάς μου, της φωτεινής πατρίδας.

Ομιλία Μάρως Βαμβουνάκη

30 χρόνια πριν - 1962

Όταν ήμουνα μικρή, γύρω στο 1962 νομίζω, πήγαινα με την οικογένειά μου για παραθερισμό σε μια παραλία της Κρήτης. Εκεί, γνωρίστηκα μ' ένα ωραίο κορίτσι, λίγα χρόνια μεγαλύτερό μου, τη Χριστίνα. Κολυμπούσαμε στη θάλασσα, ξαπλώναμε στον ήλιο, γίναμε φίλες και, λίγο-λίγο, αρχίσαμε εκείνες τις μυστηριακές, κοριτσιίστικες εξομολογήσεις για το τρομερό σώμα μας που, τότε, άλλαζε και για τη σκοτεινή θεότητα της καινούριας θηλυκότητάς μας. Η Χριστίνα μου εμπιστεύτηκε ψιθυριστά πως ντρέπεται πολύ που μεγαλώνει το στήθος της, πως νιώθει να της συμβαίνει κάτι άσχημο και χυδαίο και, γι' αυτό, κάτω απ' το φουστάνι της σφίγγει το στέρνο της με μια λουρίδα ύφασμα για να μη φαίνεται η αλλαγή του.

30 χρόνια μετά...

Πέρασε πολύς καιρός από τότε. Περίπου 27 χρόνια! Ταξίδεψα πάλι πέρυσι στο νησί και, στην ίδια παραλία, ξαναβρήκα τη Χριστίνα, με την κόρη της αυτή τη φορά. Η κόρη της τώρα, στεκόταν στην ίδια αμμουδιά, κάτω απ' τον ίδιο ήλιο, έτοιμη να πέσει στη θάλασσα. Μ' ένα μικρό μαγιό και μ' ανάλαφρο ύφος που σε τίποτα δε θύμιζε εκείνες τις παλιές αναστολές και τους φόβους της μητέρας της. Μην περιμένετε να βιαστώ και να πω τα εύκολα και χιλιοειπωμένα: Μπράβο! Η κόρη της Χριστίνας νίκησε τα ταμπού! Κέρδισε την ελευθερία, τη φυσικότητα, την απλότητα!

Και λίγη σκέψη!

Οι έννοιες της ελευθερίας, της φυσικότητας, της απλότητας, είναι έννοιες που, ιδίως σήμερα που κάθε κώδικας ζωής αμφισβητείται, δύσκολα προσεγγίζονται στην πολυπλοκότητά τους. Ποιός μπορεί εύκολα να πει ότι γνωρίζει τη φύση του; Η φύση είναι γεμάτη μυστικά κλειδιά, μάσκες και πρόσωπα απροσδόκητα, ιδίως σ' εκείνο το βαθύτατο υπόγειο της που λέγεται: ερωτισμός. Δέχθηκα να έρθω εδώ και να μιλήσω πάνω σ' ένα θέμα που μου δόθηκε και λέγεται: «Σεξουαλικότητα, τι θέλουνε σήμερα οι γυναίκες;». Δέχθηκα

² Η Κομμουνιστική θεωρία αναγνωρίζει τη μάζα κι απαξιώνει το πρόσωπο - Ελεύθερο, Υπεύθυνο, Συνειδητό. Η μάζα υπακούει τυφλά στον ηγέτη του κόμματος αλλιώς είναι «εχθρός του λαού» κι εκτελείται χωρίς δίκη. 10.000.000 Ρώσοι έχασαν τη ζωή τους τα 3 πρώτα χρόνια που κυβέρνησε ο Λένιν την ΕΣΣΔ, για να μην αντισταθούν στην κομμουνιστική επανάσταση της Πολωνίας. Κι όμως το κράτος παρέχει πάντα στους πολίτες του, ασφάλεια, εργασία, δικαιοσύνη. Πολωνοί αξιωματικοί, αιχμάλωτοι του Β' Παγκόσμιου: 3.500 κρεμάστηκαν στο δάσος του Κατύν και 9.000 αιχμάλωτοι σε στρατόπεδα της Ρωσίας «χάθηκαν κατά λάθος», απάντησε ο Χρουτσώφ στον επιμόνως ενδιαφερόμενο Κένεντυ. 28.000 του παιδομαζώματος χωρίστηκαν απ' τις μητέρες τους και πόσοι ακόμη σκοτώθηκαν στα Δεκεμβριανά του '44...

Οι άνδρες που τα σχεδίασαν κι εκτέλεσαν είχαν πριν και μετά, παντού γύρω τους γυναίκες. Μητέρες, αδελφές, συζύγους, κόρες, φίλες... οι οποίες και τους ανέτρεφαν, παιδαγωγούσαν, επηρέαζαν, ενέπνεαν. Τους συμπαραστέκονταν πιστά!

Ο «υπαρκτός σοσιαλισμός» έπεσε για εσωτερικούς, κυρίως οικονομικούς λόγους, ενώ διοικείτο από περίπου 200.000 γραφειοκράτες της νομενκλατούρας. («Ο 20^{ος} αιώνας - Η πάλη μεταξύ ανθρωπισμού και απανθρωπίας» Π. Κανελλόπουλος). Για να μην αντισταθούν στην κομματική επανάσταση της Πολωνίας.

να έρθω σαν συγγραφέας που στα βιβλία μου ο έρωτας είναι το κύριο θέμα, αλλά πιο πολύ σα γυναίκα που, όπως σε κάθε γυναίκα, ο έρωτας στη ζωή μου είναι το κύριο θέμα.

Αφρός κύματος...

Δέχθηκα να έρθω εδώ για να πω πως, ο τίτλος της εργασίας μας, δεν είναι ένας τίτλος που με πείθει. Γιατί η σεξουαλικότητα δεν απομονώνεται, όπως δεν απομονώνεται απ' τις ρίζες του μέσα στη γη ένας ανθος. Δεν απομονώνεται και δεν «αναλύεται» ξεχωριστά όπως δεν ξεχωρίζεται ο αφρός του κύματος απ' τον ωκεανό που τον γέννησε. Και ωκεανός είναι πάντοτε η ψυχή μας. Ο άνθρωπος δεν διαιρείται σε χωριστούς τομείς προκειμένου ν' αναζητηθεί η ικανοποίησή του κι η πληρότητά του. Το μυστικό της ικανοποίησης και της πληρότητας ανθίζει ακριβώς πάνω σ' αυτό το αδιαίρετο του κόσμου του.

«Σεξουαλικότητα, τι θέλουν οι γυναίκες;». Εμείς οι γυναίκες λοιπόν, θέλουμε να μας αγαπούν και να μας εμπνέουν ν' αγαπούμε. Αυτό μόνο, κι ας ακούγεται έτσι απλοϊκά. Όλα τα άλλα είναι εύκολο σήμερα να βρεθούν.

Ο αληθινός έρωτας!...

Γιατί ο έρωτας είναι γεμάτος φαντασία κι ευρηματικότητα κι όταν ανάψει η φλόγα του ανάμεσα σε δυο οδηγεί να κάνουν πρωτότυπα ταξίδια ο ένας στην ψυχή του άλλου και στο κορμί του άλλου, ελεύθερα κι έξω από κάθε δικιά μας συμβουλή. Ο έρωτας ο αληθινός* σε αθρώνει όσο αμαρτωλός κι αν υπήρξες, σε κάνει να ξεχνάς εκείνα που ήξερες όσο έμπειρος κι αν υπήρξες, σε επιστρέφει στην αρχή του δρόμου σου για να μάθεις τον κόσμο ξανά με αλφάβητο νέο.

Συνταγές του έρωτα;

Σ' αυτές, συνήθως, τις μεγάλες συναντήσεις και συζητήσεις, περιμένουμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα, σε κάποιες συνταγές για να πούμε πως κάτι πετύχαμε. Πού να τη βρεις όμως τη συνταγή τού έρωτα! Η μόνη συνταγή που μπορεί να δώσει κανείς είναι: να μην ψάχνετε για συνταγές. Οι άνθρωποι είναι εξάισια μοναδικοί και πρωτότυποι, ιδίως όταν είναι ερωτευμένοι. Ανακάλυψη της μοναδικότητας του άλλου είναι ο έρωτας και ποιός μπορεί να σε βοηθήσει σ' αυτό το άγνωστο κι επικίνδυνο ταξίδι σου; Το μαγικό κι ανεξήγητο. Η περιβόητη ερωτική ικανοποίηση δεν εξαρτάται απ' τη σωματική κατασκευή ενός εραστή, αλλά από το πόσο διεγερτικός είναι αυτός ο εραστής σαν συνολική προσωπικότητα.

Από το αυστηρό στο... ανεξέλεγκτο!

Στην Ελλάδα, οι γυναίκες της γενιάς μου, μέσα σε χρόνο ρεκόρ, κάναμε μιαν άγρια διαδρομή απ' τη μιαν ακρότητα στην άλλη. Απ' την υπερβολική αυστηρότητα και τον συντηρητισμό του πατρικού μας σπιτιού, στην εξέγερση και στην ελευθεριότητα της νιότης μας εκείνων των αναστατωμένων εποχών.

Πρόσωπο ή εργαλείο;

Τώρα, μαζευόμαστε και με όλα μας τα τραύματα ανοιχτά -τραύματα από αυστηρότητες και τραύματα από προοδευτικότητες- συζητάμε μεταξύ μας πόσο δύσκολος είναι τελικά ο «ελεύθερος έρωτας». Το καταλαβαίνεις καλά αυτό πάνω στον απέραντο, κρύο και αμείλικτο καθρέφτη της ερωτικής σχέσης όταν, αναλόγως, αισθάνεσαι: πλούσια ή ζητιάνια, ποιητική ή χυδαία, πρόσωπο ή εργαλείο.

Χωρίς αγάπη κι Ευθύνη...

Γιατί ο έρωτας, ιδίως ο έρωτας, είναι πράξη πνευματικότητας*. Άρα, δεν εξαγοράζεται, δεν ξεγελιέται, δεν εξορκίζεται με πράξεις μιμητικές. Τελικά, χωρίς αγάπη και ευθύνη, έτσι κι αλλιώς, «συντηρητική» ή «απελευθερωμένη», είσαι αβάσταχτα μόνη. Και πιο πολύ μόνη, μέσα στην αγκαλιά ενός άλλου.

* Ποιός είναι ο αληθινός έρωτας που αποκαλύπτει τη μοναδικότητα του άλλου; Σε ποιά του φάση; Γοητείας ή απογοήτευσης; Ή ωριμότητας του έρωτα με την εξέλιξή του προς την αγάπη και ευθύνη;

Παγκόσμιο το πρόβλημα των δύο φύλων

 Η έμφαση που δόθηκε στο σεξ τις δύο τελευταίες δεκαετίες, η θεοποίησή του, η καθιέρωσή του σαν το μόνο μέσο που δίνει στο άτομο την συναισθηματική του ισορροπία, οδήγησε στο άλλο άκρο: στον καταναγκασμό. Θέλοντας να είναι μέσα στο πνεύμα της εποχής, πολλά άτομα οδηγούνται σε σεξουαλικές περιπέτειες, όχι από αυθόρμητη διάθεση και ανάγκη, αλλά από ένα είδος «υποχρέωσης» και κοινωνικής πίεσης. Για να νιώσουν μια βαθιά απογοήτευση, ένα συναίσθημα μοναξιάς και απελπισίας. Ίσως γι' αυτό, τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια επιστροφή στον ρομαντισμό, μια αναζήτηση της αληθινής αγάπης και όχι απλώς ενός εφήμερου ερωτικού συντρόφου.

«Βήμα»: 8.3.1983 - Die Welt Ρεπορτάζ για την Ευρώπη

Η επανάσταση του σεξ σκότωσε τον έρωτα

 Η σεξουαλική επανάσταση, αφού κορυφώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '70, αρχίζει τα τελευταία χρόνια να υποχωρεί, με εμφανείς τις αρνητικές επιπτώσεις στις σχέσεις των δύο φύλων. Την ερωτική επιθυμία διαδέχεται η απάθεια και στις κουβέντες των νέων, οι λέξεις που ακούγονται πιο συχνά είναι «υπευθυνότητα», «σεβασμός», «τρυφερότητα», έννοιες που παραμερίστηκαν και αγνοήθηκαν όλα αυτά τα χρόνια. Το ρομαντικό ειδύλλιο συγκινεί περισσότερο από τον πόθο και το φλερτ, παίρνει σιγά-σιγά τη θέση

της σεξουαλικής πρόκλησης.

Η Έστερ Γκλας που διδάσκει «ερωτική επιμόρφωση» σε σχολείο της Ν. Υόρκης, παρατηρεί ότι τα δύο τελευταία χρόνια, τα παιδιά έχουν πιο συντηρητικές απόψεις. Ενδιαφέρονται περισσότερο για τα μαθήματα και τη δουλειά και είναι πιο υπεύθυνα. Τα αγόρια είναι πιο σοβαρά απέναντι στα κορίτσια και δεν παίρνουν πια ναρκωτικά. Ένας άλλος καθηγητής παραξενεύτηκε γιατί για πρώτη φορά μαθητές του, του ζήτησαν επίμονα να τους μιλήσει για την «παρθενικότητα».

Νέα Υόρκη - Φεβρουάριος 1984

Φεμινισμός στο Ζάππειο

 Η Ελένη Χαλκούση, ηθοποιός και συγγραφέας του γνωστού βιβλίου «Απλοί, καλοί τρόποι για καλή ζωή», διηγείται πώς αισθάνθηκε όταν βρέθηκε σε συγκέντρωση φεμινιστριών στο Ζάππειο, όπου έβγαζαν λόγους, επιχειρηματολογούσαν, διεκδικούσαν ή έριχναν το ανάθεμα κατά των αδικούντων ανδρών, που... οι ίδιες είχαν μοσχοαναθρέψει!

«Καθώς μάς είδα όλες τις γυναίκες μαζεμένες εκεί να διεκδικούμε, μού ήρθε κάτι σαν ναυτία... Έφυγα βιαστική, τρέχοντας στο σπίτι μου να φορέσω την ποδιά μου, να φτιάξω τα κεφτεδάκια μου για να τα βρω με τον εαυτό μου, να ισορροπήσω!...»

Νέοφεμινισμός στη Γαλλία

Τον σκληρό φεμινισμό άλλωστε, από τη Γαλλία το Μάιο του 1968, διαδέχτηκε ο νέο-φεμινισμός, ρεαλιστικός, σύμφυτος με τη φύση της γυναίκας «-Ουκ έχθιν αλλά συμφιλειν έφυν», Αντιγόνη- και πολύ μακριά από την διανοούμενη Σιμόν ντε Μπωβουάρ και τις αφύσικες, ξεχασμένες πλέον θεωρίες της.

«Αφιέρωμα στην Άγνωστη Δασκάλα. Παιδεία: Οι Προοδευτικοί, η Πειθαρχία, ο Φεμινισμός, η Πίστη» - Βιβλίο & Ζωή 6ο, σ.37 και στο www.elbi.gr → Αξίζει να διαβάσεις

βιβλίο σε δράση!

T. 210 646 3888 - 210 646 3263 F. www.elbi.gr info@elbi.gr